

לארבעים יום ויש תפילה שנענית לכמה שנים... לא ראיתי בדרך הטבע שום אפשרות שאזכה לגור בארץ ישראל בעתיד הקרוב.

מעשה שהיה כך היה. הגאון החסיד רבי מיכל זילבער שליט"א הגיע לשבות שבת בב"פ ודרש בסעודה שלישית בבית המדרש אגודת ישראל שבב"פ, מורי חמי שליט"א הלך לשמוע את דבריו. הקב"ה הכניס בתוך פיו של רבי מיכל דיבורים חזקים לתושבי אמריקה, 'מה לכם פה ומי לכם פה', יש חיים מאושרים בארץ ישראל, ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה, מה טוב ויפה לכל אחד ממכם להשתדל לעזוב את אמריקה ולעלות לגור בארץ ישראל, ושכנע אותם באריכות גדולה שבימינו ב"ה גם החיים הגשמיים מסודרים בארץ ישראל, וכ"ש ברוחניות שהרבה יותר קל לעבוד את השי"ת בארץ ישראל, ותיבל את דבריו בדברים של טעם מש"ס פוסקים חסידות וקבלה, כדרכו בקודש.

במוצאי שבת הייתי בבית חמי, שם בב"פ, וחמי חזר מאותה דרשה נלהבת, אחר הבדלה הכריז לבני ביתו שהחליט החלטה ברורה, אנחנו אורזים חבילות ועולים לגור בארץ ישראל.

מו"ח שליט"א היה בעל פרנסה מכובד, היתה לו בית חרושת לטקסטיל, והיה סוחר גדול של טקסטיל, ב"ה זיכהו השי"ת בבנים וחתנים סביב לשלחנו, אעפ"כ לא הסתכל על כלום, קם, ארז חבילות ועלה לארץ ישראל, לאחר כחצי שנה כבר עלינו כולנו לארץ ישראל, מו"ח וכל בני משפחתו.

לימים פגשתי את הגה"ח רבי מיכל זילבער שליט"א וספרתי לו המעשה, שידע כמה השפעה טובה יש לדבריו שהוא מדבר דברי תורה ברבים.

ומכיון שהיום הוא זמן של הודאה, הריני מודה ומהלל להשי"ת שזיכני לצאת מאמריקה ולעלות לגור בארץ ישראל, חז"ל אמרו 'קשה קיבוץ גלויות' ופרש"י שזה נראה כאילו הקב"ה צריך לאחוז בכל אחד ולהביאו בפרטיות לארץ ישראל במעשה שלו, אני סיפרתי את המעשה שלי, ואתם תספרו כל אחד את המעשה שלו... וכל אלו המעשיות כבר גלויים וידועים לפניו ית'.

בדור אחרון רואים עין בעין שבא"י 'לא תחסר כל בה'

אמנם צריכין לעורר השתוקקות וגעגועים בלבבות ישראל לעלות לחו"ל, ולזאת ייעדנו בס"ד כמה שיעורים מיוחדים לעסוק בשבחה של ארץ ישראל, הן למי שגר בחו"ל לעזוב הכל ולעלות לארץ ישראל, והן להדרים בארץ הקודש, יש שמקיימים מצוה זו כמצות אנשים מלומדה, הן מצד מה שנולד בה לכתחילה, או שחי כאן משום נוחות גשמית, וצריך להכניס נשמה בתוך המצוה.

ויש להודות להשי"ת שבימינו באמת נתקיים בפועל ממש 'ארץ אשר לא תחסר כל בה', מיום ליום נעשה יותר ויותר קל לגור בה, וכ"ש ברוחניות כל מי שרוצה להרגיש הרגשה נוראה של קרבת אלקים, זוכה לה באמת בארץ ישראל, וכן הרבה יותר להנצל מנסיונות הזמן בארץ ישראל, כאשר הדברים גלויים וידועים. וזאת למודעי שאין אנו באים לגלות דברים חדשים, רק לעורר הלבבות במצות ארץ ישראל מתוך משנת רבותינו, מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים, מדברי רבותינו הראשונים והאחרונים, צדיקי הדורות וגדולי המוסר.

האור החיים הק' 'את העני עמך', אתה סך הכל גבאי צדקה של הקב"ה, אל תעשה פעולות למנוע הלוואות עתידיות.

והנה בתחילה הלווה לא בריבית, ואח"כ כבר ביקש עוד עשר קופיקות גם על הרובל הראשון שלא היה עליו עסקא וא"כ אסור לו לקחת ריבית על הרובל הראשון, וזש"כ 'לא תשימון עליו - על הרובל הראשון - נשך'.

ואם אח"כ יבקש את המשכון: אם תחבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו: פי הוא כסותה לבדה הוא שומלתו לערו במה ישקב ויהיה פי יצק אלי ושמעתי פי חנון אני: ולכן אל תתעכב מלהחליף לו את המשכונות יומם ולילה. ואם יתבע אותך לבית דין על כך, אל תקצוף אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאור גם על רב המדינה אל תקצוף, ולמה כי עליך לזכור שכל מה שיש לך, הוא שלי: מלאכתך ודמעתך לא תאחר בכור בנך תתן לי. גם פרנסתך וגם בנך, הכל של הקב"ה.

צדקה במשפט מצוות הלוואה

ועתה נתבונן ב'משפט' זה, שאיננו משפט רק אחוז אחד, ותשעים ותשע אחוזים של צדקה. שהבית של העשיר צריך להראות כמו גמ"ח בגדים שכונתי, כמו שכתב הח"ח בספר 'אהבת חסד' שהוא מוזהר להלוות מעות שיש לו בצד, וכדי לאבטח לעצמו את ממונו יבקש משכונות, ולא יאמר מה לי ולצרה זאת להחליף כרים וחליפות יום יום, כי זאת שליחות בעולם כיון שנתן לך הקב"ה מעות. וגם אל תרמה אותו להיות לו 'כנושה' למנוע הלוואה עתידית.

כך היא עבודת העשיר ע"פ תורה, אינו יכול לכתוב על הדלת 'קבלת קהל משתים עד ארבע', זה שייך רק לשעות נתינת הצדקה, אבל להחלפת המשכונות צריך להיות זמין כל היום וכל הלילה... ומסתמא העני נכנס עם בוך על הנעליים ודורך על השטיחים, אשרי הגבר אשר מילא את אשפתו מהם....

מעלת ישוב ארץ ישראל

(מס' שיעור 34390757)

שיעור א

הנני מוכן ומזומן בס"ד להתחיל סדרת שיעורים במעלת מצות ישוב ארץ ישראל, ואיך נוהגת מצוה זו בעבר בהווה ובעתיד. והיות שאנו עומדים כעת בימי החנוכה שנקבעו ע"י רבוה"ק להודות ולהלל על כל החסדים, לכן אתחיל בסיפור אישי 'בדידי הוה עובדא'.

סיפור אישי כהודאה ושבחה להשי"ת שזיכני לעלות לארץ ישראל

נולדתי בירושלים עיה"ק תובב"א, השידוך שלי היה באמריקה, כך סיבב הקב"ה שהחתונה שלי תהא בבארא פארק. בוודאי שהיה לי חשק ורצון לעלות לארץ ישראל וגם התפללתי על זה, אבל המציאות בשטח היתה שלא היה חזון קרוב שזה יתממש, וכלשון חז"ל 'יש תפילה שנענית ליום ויש תפילה שנענית

ע"י השתלשלות דרך אותו השר. וכמובן שהקב"ה לבדו עושה הכל, אך עיקר השגחתו ית' מתגלית בארץ ישראל, וכמו שעוד יתבאר בהמשך.

השגחתו ית' בא"י היא ישירה בלי שום ממוצע, משא"כ בשאר הארצות עובר השפע דרך שרי מעלה

וכתב המבי"ט ב'בית אלקים' וכ"כ בפתח עיניים בכתובות, וכ"כ בבן יהוידע שם, כי שרי מעלה של האומות מקבלים שליטתן רק על שאר הארצות שבעולם, אבל ההשגחה בארץ ישראל היא בלי שום ממוצע כלל. והעוסק בתורה ובמצוות בחוץ לארץ נתעלים המצוות שלו דרך אותו השר השולט על אותה אומה שבאותה מדינה, לכן זה כביכול 'דומה כמי שאין לו אלוה' שאין לו קשר ישיר עם הקב"ה והוא מוכרח לאותו ממוצע.

יתירה מזאת ביאר ההפלאה שם, כי שאר האומות נשפע להם השפע דרך המזלות, והדר בארץ ישראל הוא למעלה מכל המזלות וממשלת השרים, רק השגחתו ית' לבד.

מצד הקב"ה אין שום הבדל בין א"י לחו"ל בכל מקום שבעולם 'לית אתר פנוי מניה' והוא ית' ממלא כל עלמין, כל החילוק הוא רק מבחינתנו

והאמת ייאמר שגם אלו הדברים קשה לשמוע אותם, כי אנו נתחנכנו באור הבעש"ט ותלמידיו הק' וכל רבוה"ק שבכל מקום בעולם יהודי מושגח בהשגחה פרטית, בלי שום ממוצע, רק הקב"ה לבדו, אין עוד מלבדו, לית אתר פנוי מניה, והקב"ה ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, בכל מקום ופינה שבעולם הקב"ה נמצא וממלא ומחיה הכל, וא"כ איך שייך לדבר כך על חוץ לארץ?

וביאר הפני יהושע שם כי 'הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה', כי זהו המציאות [מנסיון] שבחוץ לארץ לב האדם חושב יותר על ממוצעים, על מזלות ועניינים שונים, 'בגלל המזל שלי הצלחתי', בחו"ל יותר מסוכן שאדם יחשוב שבגלל הכשרונות שלו או המזל שלו, הוא הצליח בעשירות בבני חיי ומזוני.

כלומר, שהאמת הברורה היא שאין עוד מלבדו ית', ואין שום מקום שאינו מושגח על ידו, אבל הבהירות לחיות עם האמת הזו, זוהי מתנה מיוחדת לתושבי ארץ ישראל, לא שיש הבדל בין ארץ ישראל לבין חו"ל מבחינת הקב"ה, חס ושלום, הס מלהזכיר, כי 'עיני ה' משוטטות בכל הארץ', אלא שמבחינתנו יש הבדל עצום, שהדר בארץ ישראל חי יותר עם אמונה וניסים והשגחה פרטית, דומה שיש לו אלוה"ה, והדר בחוץ לארץ חי יותר עם טבע, כוח, כשרון, הצלחת מזל, ודומה שאין לו אלוה"ה.

בארץ ישראל אנו קרובים יותר להשיב אל הלב את הידיעה כי אין עוד מלבדו ית'

הכתוב אומר 'וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים אין עוד', וכבר האריכו רבוה"ק שיש דרך רחוקה מ'וידעת' עד ל'והשבות אל לבבך', בארץ ישראל הדרך קצרה ובחו"ל הדרך רחוקה. כיון שעל ארץ ישראל כתוב 'עיני ה' אלקיך בה', לכן גם מבחינתנו הוא כך. אין בלבנו אלא אחד, אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים.

הלכה למעשה בשו"ע 'הכל מעלין לארץ ישראל' אפילו מנוה היפה לנוה הרעה, גם בזמן הזה, ולדעת הרמב"ן היא מצוה מדאוריתא

נפתח במשנה הידועה במסכת כתובות דף קי' 'הכל מעלין לארץ ישראל', וכן נפסק בשו"ע למעשה, כי האיש והאשה שנשארו והם דרים בחו"ל, כשאחד משניהם משתוקק לעלות לארץ ישראל, יכול בדין לדרוש את השני שיסכים לעלות עמו לארץ ישראל, ואפילו מנוה היפה לנוה הרעה, כלומר גם כשיש לו דירת פאר בחו"ל, ויש לו שם כל הנוחיות הגשמיות, ואילו בחו"ל יצטרך לגור בבית קטן ומצומצם, אעפ"כ יכול האיש לדרוש מאשתו והאשה מבעלה, לעלות לארץ ישראל.

ורבותינו הראשונים נחלקו בשורש מצוה זו. הרמב"ן בספר המצוות ובפירושו על התורה מברר להדיא כי מצות ישוב ארץ ישראל היא מצות עשה מדאוריתא אפילו בזמן הזה, וכל יהודי שבעולם אם יש רק איזה יכולת לקיים מצוה זו, הרי הוא מחויב בפשטות לקום ולעלות לשבת בארץ ישראל כדכתיב 'וירשתם את הארץ וישבתם בה'.

ודעת שאר הראשונים שאין מצוה דאוריתא בזמן הזה, אלא מדברי סופרים.

והריטב"א כתב שם במס' כתובות שלא שייך לומר שהמשנה זו 'הכל מעלין' מדברת רק בזמן שביהמ"ק קיים, שהרי המשנה נלמדה בזמן רבינו הקדוש שכבר היה אחר חורבן בית המקדש השני. וכן פסקו הטור והשו"ע באבן העזר סימן עה הלכה למעשה, ואין דרכם להביא הלכתא למשיחא, הרי פשוט שגם בזמן הזה הכל מעלין לארץ ישראל.

ביאור בדברי חז"ל 'כל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה'

ויש להתבונן מה המצוה הזו ומה טעם יש בה. בשלמא בזמן שביהמ"ק היה קיים, היו זוכים לעמוד על עבודת התמיד ולהיות ישראל עומדים במעמדם, וכן היו עולים לירושלים לאכול מעשר שני, אבל בזמן הזה מה הענין בזה? ובגמ' שם כתוב טעם הנודע 'שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה'.

וכמובן שהדברים חריפים וקשים להולמם, וצריך לקרב את הדברים אל השכל. הרשב"א [שו"ת, ח"א סי' קל"ד] הוא הראשון שביאר את הדברים ובאו אחרונים אחריו והרחיבו בביאור דבריו, כי מבואר בגמ' שדוד המלך כשהיתה לו תקופה שלא זכה להיות בארץ ישראל, אמר על עצמו 'כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה', לאמר לך עבוד אלהים אחרים' וביאר הרשב"א כי הקב"ה נקרא 'אלקי הארץ', ככתוב ב'ה' האזינו 'יצב גבולות עמים למספר בני ישראל, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו', הקב"ה חילק את העמים שיהיו תחת ממשלת שרי מעלה, לכל אומה יש שר עליון שעל ידו נותן להם הקב"ה את השפע, משא"כ ארץ ישראל לא נמסרה לשר כלל, אלא 'תמיד עיני ה' אלקיך בה', וזוהי המדינה היחידה שבעולם שכתוב בה הגדרה זו. וכן עיקר מצוות שבתורה נוהגים רק בה, ולכן 'דומה כמי שיש לו אלוה'. אבל הדר בחו"ל שאותה אומה מקבלת שפעה ע"י שר עליון, דומה כמי שאין לו אלוה, כי אותו השפע נמשך עליו כביכול

מרגישים את זה כאן בחוש ממש, חיים של אמונה ובטחון, ניסים ונפלאות.

א"י מסוגלת שהדר בא יכיר באלקותו ית', בזכות הסתכלותו של משה רבינו על אורה

וכן מבואר בספה"ק 'שיחת מלאכי השרת' להרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע, שמן ההשפעות הרוחניות שמקבלים בארץ ישראל היא ההכרה שיש אלוה, ורק ארץ ישראל מסוגלת לכך, ולכן כתבו חז"ל לשון 'דומה', דמיון, כי באמת 'אין עוד מלבדו' יתברך, בכל אתר ואתר, אלא שהדמיון בכל אתר מטעה את האדם ואינו מכיר שהוא עומד נוכח פני ה', היתרון בארץ ישראל שגם הדמיונות הם טהורים וזכים. כי אורא דארץ ישראל מחכים, כשעמד משה רבינו על הר נבו 'ויראהו ה' את כל הארץ', המשיך באורא דארץ ישראל בהירות שזכה משה רבינו יותר מכל הנבראים כולם בהכרה ברורה שאין עוד מלבדו ית', בכל ביתי נאמן הוא, פה אל פה אדבר בו, ומראה ולו בחידות, הפירוש האמיתי ב'אין עוד מלבדו' זכה משה רבינו יותר מכל הנבראים, וכמו שכתב הרמב"ם עה"פ 'וראית את אחורי ופני לא יראו' שזכה משה להכרה במציאותו ית' יותר מכל הנבראים.

וכשהסתכל משה לכל האויר דארץ ישראל, המשיך בהסתכלותו חכמה באורא, שכל היושב בארץ ישראל לא יסתבך בדמיונות של הבלי עוה"ז, כמו בכל העולם שנמשכים אחר טעות של כבוד כסף ושאר כוחות. בארץ ישראל הדמיון מזוכך בזכות אורא דארץ ישראל מחכים. וכמובן שאין זוכים לזה רק ע"י רצון ויגיעה.

חול' - בירה דולקת. א"י - הציץ עליו בעל הבירה

בפרשת לך לך מבואר במדרש שהיה אברהם אבינו הולך ממקום למקום, ראה בירה דולקת, ושאל מיהו בעל הבירה, איך העולם חי וקיים בלי מנהיג ח"ו, עד שהציץ עליו בעל הבירה ואמר לו אני הוא בעל הבירה. ומבואר בספה"ק כי הרבה פעמים רואים בעולם הנהגה של הסתר פנים, כאילו הכל הפקר בלי השגחה פרטית ח"ו, ורואים רשעים מצליחים, ויש צדיקים וכשרים שמתייסרים בגשמיות או ברוחניות ח"ו, אילו היו יודעים בבירור את ההשגחה הפרטית לא היה שום קושיא כלל, היו רואים שהכל בהשגחתו ית', צדיק וישר, צורי ולא עולתה בו.

ופירשו רבוה"ק כי חוץ לארץ היא ה'בירה דולקת', וארץ ישראל היא בבחינת 'הציץ עליו בעל הבירה'. הן אמת שהקב"ה בעל הבירה בכל אתר ואתר, אבל 'הציץ עליו' הוא בארץ ישראל, ולכן אמר לו הקב"ה 'לך לך מארצך, אל הארץ אשר אראך', שם תהיה מושגח בהשגחה פרטית ותדע מיהו בעל הבירה. וכמובן שאם ח"ו אין משתמשים עם המתנה של ארץ ישראל גם כשיושבים בה, כבר מבואר בפסוקים לשונות של ועזבתם והסתרת פני מהם ח"ו.

להזהר שלא לצאת מא"י, כמו שיש להרבות בשיבת סוכה

נמצא שכל מה שמבואר שהקב"ה משגיח ביותר בארץ ישראל, מתבטא בפועל בלבבינו שאין הקושיות מבלבלות כ"כ בארץ ישראל, גם כשיש ימי קטנות בארץ ישראל, הם הרבה יותר

בחול' דנים בר"ה לכל השנה, בא"י יש השגחה חדשה בכל יום, ולכן צריכין התפילין לעבור דרך ארצם

הרבי רבי ברוך ממעז'בוז זי"ע הפליא במאמרו שמה שנעשה בכל העולם בראש השנה, נעשה בארץ ישראל בכל יום ויום, על ראש השנה דרשו חז"ל שכולם עוברים לפניו כבני מרון, וכל יצור ונברא נבחן בהשגחתו ית' ביום זה, ועל פיו יתנהג עמו בכל השנה, מר"ה עד ר"ה. אבל בארץ ישראל יש השגחה מיוחדת וחדשה בכל יום ויום, לא כפי מה שנבחן בר"ה אלא שנבחן בכל יום ויום ע"י האמונה הברורה וההשגחה בפרטי פרטיות.

כמובן שגם בחוץ לארץ יכולים לזכות לדרגת ארץ ישראל, צדיקי הדורות התייגעו וזכו למדרגות עצומות בחול', וכל ימיהם היו מקושרים עם יושבי ארץ ישראל ע"י צדקת ארץ ישראל, וגעגועים וכיסופין תמידיים לקדושת ארץ ישראל, ושייך לומר שהם זכו לקדושת ארץ ישראל יותר מיושבי ארץ ישראל בפועל.

בתפילת שלמה המלך ע"ה כשחינך את ביהמ"ק כתוב 'והתפללו עליהם דרך ארצם', ומבואר בספה"ק כי מי שרוצה לשנות איזה מציאות ע"י תפילתו, מוכרח שתעבור תפילתו דרך ארץ ישראל, כי בחול' לאחר שכבר נגזר בר"ה כך וכך, אינו יכול לשנות המציאות. אבל כשיתפללו דרך ארצם' ובארץ ישראל אין חיוב קבוע כפי מה שנגזר בר"ה, כי 'עיני ה' אלקיך בה תמיד' יש תמיד השגחה מחודש בכל עת ורגע, ולכן כשהתפילה עוברת דרך ארצם' יכולים לשנות המציאות.

די לנו לעלות לא"י רק בשביל סיבה זו לחיות עם קרבת ה' ואמונת ההשגחה

אמנם קשה מאד מאד להגיע להכרה הברורה בהשגחה פרטית בחוץ לארץ, ואי משום הא, דינו להתאמץ ולעלות לארץ ישראל שבה יותר בנקל לנשום אויר של אמונה ובטחון, ולהרגיש נוכחות הקב"ה עלינו תמיד. כי זהו עיקר טעם החיים של יהודי, 'ואני קרבת אלקים לי טוב', ורוצה להרגיש בחוש את השגחתו ית' עליו, ורק בשביל זה דינו לעלות לארץ ישראל.

ונברר שוב כי מצד הקב"ה אין שום חילוק כלל, ולכן כתוב בלשון חז"ל [כתובות ק'] 'דומה כמי שיש לו אלוה... דומה כמי שאין לו אלוה'. כי מצד הקב"ה הוא אחד בכל אתר ואתר, לית אתר פנוי מניה, אין עוד מלבדו ית' כלל בכל קצוות תבל, אלא שבהיותו בחול' 'דומה כמי שאין לו אלוה', אע"פ שהוא יודע שיש השי"ת, אבל חסר לו 'והשבות אל לבבך', משא"כ בארץ ישראל מלבד האמת הזו, הוא גם מרגיש וחי כך, 'דומה כמי שיש', ממש.

ויש מקשים מדוע כתוב על יושבי ארץ ישראל 'דומה כמי שיש לו אלוה', לכא' היה צ"ל 'יש לו אלוה' ממש. אבל לאור דברי הפני יהושע נחא וניחא, כי מצד אלקותו ית' הוא נמצא בכל אתר ואתר ממש, כולנו בני אברהם יצחק ויעקב נחנו, וכולנו דבקים בדעת האמת כי 'ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו', אלא שבחול' נכנסים בלב כל מיני מחשבות הגורמות לאדם שיהיה נדמה לו כאילו אין לו אלוה, אבל בארץ ישראל, נרגש הדבר יותר בחוש, ודומה כמי שיש לו אלוה. אף שגם בארץ ישראל יש ימי גדלות וימי קטנות, אך יותר בנקל לזכות לכך. כן כתוב להדיא בגמ' ובראשונים ובאחרונים, ובני ישראל ובנות ישראל

ובסוף דבריו מתאנח החת"ס, אבל מה יהיה איתנו [אף שהחת"ס בעצמו בכל מקום שהיה, היה דבוק בקדושת ארץ ישראל, וכמו שהוא מעיד במס' גיטין דף מ"ד שגדולי ישראל יש להם קדושת ארץ ישראל בכל מקום בעולם] הרי מרוב גידולינו בארץ אחרת, יתכן שנתחלף טבעינו לטבעי המדינה ההיא.

לעיל דברנו על השפעת חו"ל על הדמיון של האדם, שקשה לו לחיות עם 'אין עוד מלבדו', וכאן נוסף עוד שהדבר משפיע על 'טבעו של האדם' שיתחלף לטבע המדינה ההיא ר"ל.

היושב בא"י שרוי בלא עון, אף שהיצר הרע חזק גם בא"י

ונזכיר עוד דברי התעוררות גם ליושבי ארץ ישראל. שם בפני יהושע כתובות דף קי"א אמר רבי אלעזר בן פדת 'כל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עון', והוא פלא והפלא איך אפשר לומר כך באופן כללי? וביאר הפנ"י שנראה לו שזהו דוקא למי שיושב בארץ ישראל ומכוון לבו לקיים מצות ישוב ארץ ישראל, מחמת שהוא מקום קדוש, זה מועיל לו שהוא מונע את עצמו מלבא לידי עבירה, ואפילו אם ח"ו נכשל בעבירה, מכיון שהוא יודע שהוא דר בארץ ישראל לקיים מצות ישוב ארץ ישראל, אפילו אם חטא במזיד ח"ו, מ"מ תגרום לו זכות ארץ ישראל שיתעורר בתשובה באותו יום, ארץ ישראל איננה נותנת לאדם ללכת לישון בלילה כשהוא ברוגז עם הקב"ה ח"ו, עוד לפני ק"ש שעל המיטה יבכה וישוב להשי"ת, ולא ילון ועבירה בידו. כי הוא חושב שהוא מקיים עכשיו מצות ישיבת הארץ, וממילא תשמרנו קדושתה שישוב מיד בתשובה להשי"ת.

וזאת למודעי כי היצר הרע נמצא גם ברחובות ארץ ישראל, ויתירה מזאת אמר הרה"ק רבי מנדל'ע ויטבסקער זי"ע שבבואו לארץ ישראל שאל את היצר הרע, גנב שכמותך הרי קניתי רק כרטיס אחד לספינה ואיך באת גם אתה לכאן בלי לשלם? והשיב לי בצחוק גדול, שם בחוץ לארץ הם רק הפקידים שלי, כאן זה אני בעצמי...

כשיזכיר לעצמו שהוא מקיים מצות קדושת א"י, יהיה שרוי בלא עון, הן להמנע מן החטא, והן לשוב תיכף ומיד

אמנם אעפ"כ אין קדושת הארץ נותנת לאדם להיות שרוי בחטא, וזאת בתנאי שהוא מכוון בלבו לקיים מצות קדושת ארץ ישראל.

ולכן עלינו לעשות איזה קביעות, פעם ביום, לפני שחרית בהתעטפו בטלית, או בין מנחה למערב וכדו', איזה רגע אחד ביום, ישמח את עצמו ויודה להשי"ת על שהוא זוכה לשבת בארץ ישראל. לא פחות מהמקיים מצות סוכה שהוא אומר הנני מוכן ומזומן לקיים מצות סוכה כאשר ציוני הבורא ית"ש בסוכות תשבו שבעת ימים, כי מצות צריכות כונה, וכמו שכתב הרמב"ן שאף שנחלקו אם צריך לכוון טעם המצוה, מצוה דאוריתא יש לכוון שמקיים מצות ה'. ולכן יש לזכור בכל יום שאני עכשיו מקיים מצות ישוב ארץ ישראל. זה צריך להיות חלק מה'מודה אני' בבוקר.

וממילא כשהוא נזכר ודבוק בשמחת קיום מצוה זו שהוא דר בארץ אשר עיני ה' אלקיך בה, הרי פשוט שממילא ישמור יותר על קדושתו במחשבה דיבור ומעשה, ואפילו אם ח"ו נכשל

משובחים ומעולים מימי הקטנות דבחו"ל. כי האמונה היא במוחש בבחינת ראייה.

וכמו שדרשו רבוה"ק על קדושת הסוכה שהיושב תחת צל סוכה בצלא דמהימנותא הוא יכול להרגיש במוחש מציאות השי"ת שהוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, כך הוא בארץ ישראל כל ימות השנה, וכמו שבסוכה יש ענין לשבת בה כמה שיותר, ולמעט לצאת ממנה, כך ארץ ישראל, הזוכה לנסוע לארץ ישראל ישתהה בה וינשום אויר האמונה במלא ריאותיו, וכ"ש מי שזיכהו השי"ת לעלות ולדור בארץ ישראל, אשרי לו ואשרי חלקו.

ההשתוקקות והגעגועים לקדושת א"י, בונים צינור לקדושתה, אך צריך להוסיף להן חפץ ופעולה מעשית

אמנם בענין ההשתוקקות והגעגועים לקדושת ארץ ישראל, אין חילוק אם יושב בה או מצפה לה, כי ההשתוקקות והגעגועים יוצרים צינור לקדושת ארץ ישראל עד אליו, כמו שהאריך הרה"ק מקו"ז יגלוב זי"ע בריש פ' ואתחנן. אמנם אין די בהשתוקקות וגעגועים אלא להוסיף להם כלי וחפץ ע"י פעולות מעשיות שהוא מכין את עצמו בפועל לעלות לדור בארץ ישראל.

היושב בחו"ל נהפך לטבעו לטבעם של יושבי המדינה ההיא רח"ל

יש לשונות בדברי רבוה"ק שקשה מאד לקרוא אותם מרוב התפשטות הרחבת דבריהם במעלת התשוקה לעלות לדור בארץ ישראל, ונזכיר מעט מדברי רבינו הגדול מרן החת"ס זי"ע בריש פ' ויצא, [עמוד קמ, ובמהדורה ישנה בדרשות חת"ס עמוד שטז, שלא] כשיעקב אבינו צריך לצאת מארץ ישראל כצוואת אביו ואמו ללכת לבית לבן חרנה, והקב"ה נתראה אליו במראה הסולם והבטיח לו: 'וְהָיָה אֲנִי עִמָּךְ וְשִׁמְרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ, וְבִיָּאֵר הַחַת"ס כי בתוכחה יש לשון 'ואכלה אתכם ארץ אויביכם', כשיוצאים לגלות בין האומות, הארץ תאכל אתכם, מה הפירוש 'ואכלה אתכם'? אלא ע"י ההתגדלות בחו"ל ואכילת פירותיה, 'נתחלף טבעינו לטבעי המדינה ההיא', רח"ל.

כשבני ישראל יושבים בגלות פאריז או מנהטן, אותה מדינה איננה מגדלת אמונה והשגחה פרטית, אלא מדות אחרות ומשיכות שונות רח"ל, ע"י שמתגדלים שם, נהפך טבעם לטבע ארץ העמים, וזוהי התוכחה הקשה 'ואכלה אתכם ארץ אויביכם', כשיהודי יושב בחו"ל ומחפש בליבו היכן הם התשוקות לקדושת שבת, לתורה לשמה, לאכילה בקדושה, לשמחה ואהבת ישראל, לקדושת החיים, ואינו מוצא אותם בליבו, אדרבה הוא נמשך לעוד ועוד דברים המותרים, ואינו מקדש עצמו במותר לו, אין זאת אלא משום שאכלה אותו ארץ אויביו.

וזה שהיה יעקב מתיירא, מה יהיה איתי כשאצא לחרן, ולכן הבטיחו הקב"ה 'והשיבותיך אל האדמה הזאת', תנצל מטומאת ארץ העמים ולא תיהפך ח"ו לטבע ארץ העמים. וזה שנדר יעקב 'ושבתי בשלום אל בית אבי' כלומר בלי שיתדבק בו טבעי ארץ העמים, אף שאכל לחם מבית לבן.

המצוות שבחו"ל אינם נקראים מצוות לעומת המצוות שבארץ ישראל.

ובסוף דבריו כתב החת"ס שגדולי ישראל העוסקים בתורה, עליהם נאמר 'בכל מקום מוקטר ומוגש לשמי', ויש להם קדושת הארץ בכל מקום שבעולם, ועליהם נאמר 'ואהי להם למקדש מעט' - זה בית רבינו שבבבל.

אבל כלליות ישראל, וגם בני ישראל היושבים בארץ ישראל, צריכין להכיר ולהוקיר את המתנה, להוסיף מחשבה טובה שהוא עכשיו מקיים מצוות ארץ ישראל, וכן כשיוסיף בכל מצוה, כונה ושמחה שהנני זוכה להניח תפילין ולקרוא ק"ש בארץ ישראל, עי"ז הוא מוסיף על קדושת המצוה באופן שאין לשער ולתא, כי במצוה דאורייתא מצוות צריכות כונה.

מעלת ישוב ארץ ישראל

(מס' שיעור 34404965)

שיעור ב

ב"ה בשיעור הקודם הזכרנו מעט מדברי רבוה"ק לעורר רגשי הלב לארצינו הקדושה ארץ ישראל, לקיים מצוות ישוב ארץ ישראל.

והזכרנו חידוש גדול מדברי החת"ס במס' גיטין דף מד שהיושב בארץ ישראל יש ערך מיוחד לכל מצוה ומצוה שהוא מקיים בה, ואין להשוות הנחת תפילין בחו"ל להנחת תפילין דא"י, עד כדי כך שאמרו חז"ל שהמוכר עבדו לחו"ל יצא לחירות, משום שהפקיעו מכל המצוות, אע"פ שיקיים מצוות גם בחו"ל, הרי זה כמי שהפקיעו לגמרי מהמצוות, כיון שיקיים אותם בחו"ל, וכלפי קיומם בא"י הם נקראים כהפקעה ממש.

כל 'מדת חסידות' ו'לפנים משורת הדין', בארץ ישראל הם בגדר מצוה ממש, משא"כ בחו"ל

ורצינו להוסיף לזה מדברי רבינו ה'בן איש חי' במס' כתובות דף קי על דברי הגמ' שהזכרנו בשיעור הקודם 'כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה', והקשו רבוה"ק איך אפשר לומר על כך והרי יש אנשים כשרים וצדיקים הדרים בחו"ל, וכן צ"ע מדוע בא"י רק 'דומה כמי שיש לו אלוה. וביאר הבן איש חי דברים מופלאים מאד, כי שורש ענין קיום המצוה הוא משום שהקב"ה הוא אלקינו והוא צונו לעשות מצוה זו. והנה יש הרבה הנהגות טובות שהדריכונו רבוה"ק במהלך הדורות, והאדם עוסק בהם יומם ולילה אף שאינם בגדר מצוות, לא מדאורייתא ולא מדרבנן, הרבה מאד עניינים, הן ב'קדש עצמך במותר לך' והן ב'קום ועשה', וכמה מיני זהירות והידורים.

והנה כל הפעולות הללו חסר בהם הגדרת 'מצוה' שאין אנו עושים כן משום שהקב"ה צוה עלינו לעשות כן, אבל כל העניינים הללו של מדת חסידות וקדש עצמך במותר לך, כשהם נעשים בארץ ישראל יש להם גדר מצוה, היות וצונו הקב"ה להתנהג בא"י בקדושה עליונה יותר מבכל העולם, ולכן אפילו עניינים שכתוב בשו"ע שהם 'מדת חסידות', כן הוא ההגדרה בחו"ל, אבל בארץ ישראל מצוה להתנהג בחסידות יתירה.

בחטא, בפעם הבאה שיעלה על מחשבתו שהוא יושב בארץ ישראל, בוודאי הוא תוהה על הראשונות ושב ורפא לו.

מצות ישוב א"י צריכה כונה והכנת לב דבר יום ביומו

משא"כ מי שדר בארץ ישראל 'בדרך מקרה', מפני שהוא מקום הולדתו, ולא הקדיש מימיו מחשבה אחת שהוא בארץ ישראל, או משום שנח וטוב לפניו לדור בה, בפרט בימינו שארץ ישראל נשתבחה בפועל ממש, ורואים בעיני בשר כי לא תחסר כל בה, לא כבשנים קודמות שהיה קשה מאד לדור בארץ ישראל בגשמיות, הרי היום אפשר לברר באיזה מדינה יש חיים יותר מסודרים, ויש שאדם בא לארץ ישראל רק בגלל שבח פירותיה וכיוצא בזה, אזי לא יתעורר לחשוב על מצות ישוב ארץ ישראל.

רבוה"ק תלמידי הבעש"ט והגר"א שזכו לעלות לארץ ישראל לפני כמאתיים שנה, [עוד לפני שנתפשטה כאן קליפת הציונות, שתבטל במהרה] היו עולים לארץ ישראל רק כדי לחיות את השנים בקדושה וטהרה. וזו היתה עיקר כוונתם בהעליה הגדולה הזו במסירות נפש. הרי שזכו להתקדש בקדושתה במעלה יתירה.

אבל מי שנמצא בארץ ישראל 'סתם', וכ"ש מי שמזלזל בקדושתה, אינו נכלל בדברי רבי אלעזר שכל הדר בארץ ישראל שורה בלא עון. ולכן צריך כל יהודי שנמצא בארץ ישראל, וכ"ש מי שנמצא בחו"ל ומשתוקק לעלות לארץ ישראל, לעורר בלבו רגשי קודש שהשיבה בארץ ישראל איננה בגלל סיבות גשמיות כלל, אלא כדי להתדבק בקדושתה שהיא תועיל לי לעבודת ה', לבא לקרבת אלקים שאי אפשר להשיגה במדינות אחרות. ואזי יזכה להיות שרוי בלא עון, הן מצד שלא יבא לידי חטא כ"כ, והן שישבו מיד בתשובה אחר החטא ח"ו.

המצוות שבחוץ לארץ אין להם ערך לעומת המצוות שבארץ ישראל

נסיים בדברי החת"ס במס' גיטין דף מד: על דברי הגמ' 'המוכר עבדו לחוץ לארץ יצא לחירות, ופרש"י במ"א שהטעם הוא משום שהפקיעו ממצוות. ודנו המפרשים איזה מצוות הופקע העבד ע"י ישיבתו בחו"ל, והרי טלית ותפילין מחוייבים גם בחו"ל, והעבד אינו מחויב אלא כאשר, ואין שייך בו מצוות התלויות בארץ שאין לו קרקע בארץ ישראל, ותירץ החת"ס שהמוכר עבדו לחו"ל הפקיעו מכל המצוות, כי אינו מקיים שום מצוה בחו"ל, שהרי כל הדר בחו"ל כמי שאין לו אלוה. **אפילו קריאת שמע שקורא בחו"ל אינו כקורא בארץ ישראל.** ועד כדי כך שהמוכר עבדו לחו"ל נקרא שהפקיעו מכל המצוות, גם שיקיים בפועל כל המצוות, אינם מצוות כלל לעומת המצוות שבארץ ישראל, לא אותו לולב, לא אותה מצוה, לא ק"ש ולא תפילין.

וכתב החת"ס שיש בזה מוסר גדול, והדבר נוגע למעשה, לפעמים שאדם נוסע מארץ ישראל לחו"ל, והגיע זמן מנחה גדולה בארץ ישראל, או שיתפלל מנחה קטנה בחו"ל או בטיסה, לפי הוראת החת"ס עדיף להתפלל בארץ ישראל, או כשאדם נוסע לכמה ימים בארץ ישראל ויכול לקדש הלבנה בחו"ל, ידחה קידוש לבנה לאותם הלילות שיזכה להיות בארץ ישראל, וכן כל מצוה שבתורה, ישתדל לקיים כמה שיותר בארץ ישראל, כי

הילדים בדרך המסורה בלי שום תערובת מחכמות חיצוניות, הוא בארץ ישראל. בחו"ל יש כמה מיני גזירות על הלימודים בבתי הספר ואין יודעים מה ילד יום ח'ו, וכאן בא"י עזר השי"ת זה זמן רב שחינוך הבנים שמור מכל רע והוא מבוצר בחומות גדרי הקודש.

אין אנו נכנסים לחשבונות הפרטיים של כל אחד ואחד, יש חשבונות של כיבוד אב ואם, והתקרבות לרבו הדר בחו"ל וכדו', אבל מצד החשבון הכללי, אנו אומרים מלב אל לב, כפי המבואר בדברי רבוה"ק שהסברא הפשוטה הוא להשקיע התורה והמצוות בארץ ישראל, ולבנות בית נאמן בישראל בארץ ישראל.

כי קרקע ארץ ישראל קדושתה עצומה יותר משמים של חוץ לארץ

רבינו הגדול מרן החת"ס זי"ע מאריך מאד בכל ספריו הק' להפליג בשבח ארץ ישראל, רואים על האותיות שהיה הקולמוס בוער ולוהט בעת כתיבתו על ענין א"י. ונזכיר מה שכתב בפ' ואתחנן עה"פ 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, ופרש"י שמכיון שכבש משה ארץ סיחון ועוג, חשב משה שמכיון שכבר זכה להכנס במקצת א"י 'דמיתי שהותר הנדר', כדין 'נדר שהותר מקצתו הותר כולו. ולכן ביקש 'אעברה נא ואראה את הארץ הטובה הזאת, ההר הטוב הזה והלבנון'. ודרשו חז"ל 'ואתחנן... לאמר' שבתחילה התחנן שיזכה להתפלל כראוי, וכ"כ בפנים יפות שם שהיה מתפלל 'ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך', התחנן לפני השי"ת שיזכה להתפלל כראוי. ואכן התפלל תקט"ו תפילות כמנין ואתחנן"ן. עד שאמר לו הקב"ה 'רב לך, אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה'.

וצריך להבין מדוע דווקא בענין התפילה על א"י ראה משה צורך להתפלל שיזכה להתחנן כראוי, ולא מצאנו כן בשאר תפילותיו? וביאר החת"ס דבר נורא, כי בשעה שבא משה בארץ סיחון ועוג, הרגיש הרגשה נוראה של 'עומד לפני המלך' מה שלא הרגיש כל ימי חייו עלי אדמות, אע"פ שבדרך כלל היתה תפילתו של משה שגורה בפיו, כאן בעמדו בארץ סיחון ועוג, עלה ונתעלה במדרגות רמות מאד, רעדו כל אבריו וגידיו, עד שלא היה יכול להוציא הגה מפיו, ולכן היה צריך להתפלל 'השם שפתי תפתח', תעזור לי להתפלל.

והדברים מופלאים מאד שהרי משה רבינו היה רגיל לדבר עם השכינה הק' תמיד, ובפרשת בהעלתך נאמר עליו 'פה אל פה אדבר בו, ומראה ולא בחידות, ותמונת ה' יביט', לא היה כשאר הנביאים שהוצרכו להכין עצמם הכנה דרבה לפני כל נבואה, משה רבינו מוכן בכל שעה לקבל נבואה, וזכה לעלות לשמים וללמוד תורה עם הקב"ה ארבעים יום וארבעים לילה, ואח"כ עלה עוד פעם ארבעים יום והתפלל אל ה' שם למעלה, כמו שכתוב בפרשת עקב כמה לשונות של תפילה: וְאֶתְפַּלֵּל אֶל ה' וְאָמַר... וְאֶתְנַפֵּל לִפְנֵי ה' אֶת אַרְבָּעִים הַיּוֹם וְאֶת אַרְבָּעִים הַלַּיְלָה אֲשֶׁר הִתְנַפַּלְתִּי... והרי שם לא כתוב 'ואתחנן אל ה' לאמר', שהיה צריך להתחנן שיזכה להתפלל, מאי שנא בפרשת ואתחנן שהיה צריך לכך?

וביאר החת"ס דבר נורא כי אף היותו בשמים והתפלל ארבעים יום, עדיין לא היה בארץ ישראל עד היום, ועתה כשבא לארץ סיחון ועוג שנחשבה כארץ ישראל, הגיע להשגה חדשה שלא היה בה כל ימי חייו, עד כדי כך שלא היה יכול להוציא הגה

וזה שכתוב בגמ' 'כל הדר בארץ ישראל, דומה - בכל אלו מדות החסידות שהוא מקיים - כמי שיש לו אלוה' - שצוהו עליהם. אבל כל הדר בחו"ל, דומה שאין לו אלוה - באלו הדברים שעושה לפנים משורת הדין, או מקדש עצמו במותר לו, דומה כמי שאין לו אלוה, כי לא נצטוו עליהם אלא שהוא עושה כך מצד מדת חסידות שבו. וכבר קבעו חז"ל כי גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה. ומצוה לשון צוותא וחיבור שהפעולה הזאת שעושה עכשיו מחברת את נפשו להשי"ת. בא"י יש בהם מצוה מיוחדת, דומה כמי שיש לו אלוה שצוהו.

וזאת מלבד דברי החת"ס שכל מצוה דאורייתא או דרבנן יש לה ערך אחר לגמרי כשהיא נעשית בא"י, מלבד זאת מתרחב הענין על עשרות ומאות פעולות שאנו עושים יום יום, רק בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה שצוהו על כך.

וכמובן שאלו הדברים יש בהם שני חלקים, האחד לשמח את יושבי א"י שזוכים לקיים יותר מצוות, ולעורר יושבי חו"ל רצון ותשוקה לעלות לא"י, והשני שכל הדרים בא"י יש עליהם אחריות כפולה להתנהג בדרכי החסידות, ולקדש עצמו במותר לו הלכה למעשה בשלימות יתירה. כי אם בחו"ל היא רק חסידות הרי שבא"י הוא ציווי ממש.

עיקר המצוות ניתנו לישראל כשהם יושבים בארץ ישראל, אף שמחוייבים בהם גם בחו"ל

כתב הרמב"ן בפרשת אחרי שעיקר המצוות נתן הקב"ה להיושבים בארץ ה', ולכן מצוה לעלות לא"י גם בזמן שאין ביהמ"ק קיים. וכ"כ רש"י בפרשת ויהיה אם שמוע, 'ושמתם את דברי - אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצות הניחו תפילין עשו מזוזות כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו וכן הוא אומר הציבי לך ציונים', משל לנער קטן שמחנכים אותו במצוות אף שאינו מחויב בהם, כך היושבים בחו"ל ממשיכים להניח תפילין ולקבוע מזוזות, כדי שלא יהיו חדשים כשיבא משיח צדקנו. וכבר נשברו הרבה קולמוסים לבאר דברי רש"י, אך סוף דבר הדברים כתובים כמו שהם, והרמב"ן כתב בכ"מ שעיקר המצוות ניתנו להיושבים בארץ ישראל.

ואע"פ שבפועל צריך כל יהודי לקיים כל התורה בכל מקום שהוא, כי הקב"ה מלא כל הארץ כבודו, אם אסק שמים שם אתה, ואציעה שאול הנך, אבל לא הרי קיום מצוות בחו"ל כהרי קיום מצוות בא"י, והרי יהודי יש לו חוש מסחר, בממונות הוא מברר היטב באיזה מניות כדאי להשקיע, איפה יהיו לו יותר רווחים והכנסות, אם בגשמיית כך, ברוחניות על אחת כמה וכמה, יש כאן יועצי השקעות חכמי אמת, הרמב"ן והחת"ס יודעים לייעץ לנו היטב במה להשקיע את השבעים שנה כאן בעוה"ז, לאן להשקיע את לימוד התורה ואת הטלית והתפילין, הצדקה והקדושה וכו' וכו', הם מייעצים להשקיע את כל אלו בארץ ישראל, והרי בכל אופן יהודי מקיים כל המצוות הללו, רק צריך לבדוק היכן הרווחים כפולים ומכופלים. וזאת מלבד המצוות התלויות בארץ שאין שייך לקיים אותם רק בא"י בלבד.

הן אמת שהיו דורות ושנים רבות שמצד חינוך הבנים והפרנסה היה קשה מאד לגור בא"י, רבוה"ק לפני מאה שנה לא המליצו לעלות לא"י למי שיש לו בנים קטנים, כי החינוך היה מסוכן בימים ההם, וזאת מלבד העניות והדלות וחרפת רעב. אבל בימינו אנו, רואים עין בעין, שהמקום המשובח ביותר לחנך את

אמנם יחד עם זאת כשהקב"ה מאיר פניו לישראל ויכולים לדור בארץ ישראל בנחת ושמחה, הרי בוודאי מצוה גדולה לעלות לארץ ישראל. רבוה"ק מסרו נפשם בשנים הקשות לעלות לארץ ישראל, בתחילת האלף החמישי היתה ארץ ישראל כולה כמעט במדבר שממה, ואעפ"כ עלו לא"י רבינו הרמב"ן ז"ע ורבינו יחיאל מפאריז ז"ע ותלמידיו, בתקופת שריפת התלמוד. וא"כ מה נאמר היום שאין צריך לזה מסירות נפש ממש, כי א"י היא ארץ החיים ויש בה כל טוב, אשר לא תחסר כל בה, בגשמיות ורוחניות. א"כ בוודאי שהתשוקה והגעגועים צריכין לצאת מן הכח אל הפועל הלכה למעשה.

ונאמר שוב שאין אנו מדברים מצד החשבונות הפרטיים שיש לכל אחד בפני עצמו, כל יהודי הוא עולם מלא, אנו מדברים רק מצד החשבון הכללי של כלל ישראל, שיש לה חיבור עצום מאד עם ארץ ישראל.

מצוה לחמוד לעלות לא"י

ביערות דבש דרוש י"ח יש דרוש נפלא מדברי הרבי רבי יונתן זי"ע ע"ש, ובתוך דבריו כתב כלשון הזה 'עיקר שלימות האדם הוא בארץ ישראל, מקום אשר שם משכן ה' ובה עיקר שלימות ההתדבקות גמור עם השם'. והגבר אשר יבקש להתדבק בה' היה צריך לעלות לא"י. ומזה תבינו כמה מצוה יש לחמוד לעלות לארץ ישראל, כמ"ש השל"ה וספר יראים שתמיד יהיה בלב אדם חשק וחמדה לארץ ישראל, כדכתיב [מלכים-א' ט. ג] והיו עיני ולבי שם כל הימים, ותמיד אם אדם מלא כל חמודות, יזכור שהוא חסר, שאינו בארץ ישראל תכלית השלימות מה קניית'.

והרי שגם כשיש לו עושר גדול וחמודות יקרות, יזכור שהוא בחסרון זה שאינו בארץ ישראל, ואדרבה יאמר על כל עשירותו 'מה קניית'.

כל זמן שאינו בא"י, ירגיש תמיד חסרון במעשיו

וכבר עוררנו בשיעור הקודם כי הן הן הדברים במי שדר בארץ ישראל, שלא תהא מצוה זו כמצות אנשים מלומדה, אלא יוסיף בלבו כונה פנימית למצות א"י, הנה אני בא להניח תפילין בא"י, ולהתפלל שחרית בא"י, לעומת זאת כתב הרבי רבי יונתן שמי שאינו בחוץ לארץ צריך לחשוב בענין זה, שלא יאמר 'שלום עלי נפשי' כי אני מתפלל ג"פ ביום וקובע עתים לתורה ומחנך את הבנים לתורתו ועבודתו, אלא יחשוב תמיד 'חסר לי ארץ ישראל', ועי"ז הוא נכנס בגדר 'המשתוקק לארץ ישראל', וכבר דרשו חז"ל 'אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה'.

לא רק 'מס שפתיים' לדבר מא"י, אלא ירגיש חסרון בלבו, וישתוקק ויתגעגע לקדושת א"י, ויתלה חוסר דביקותו בהשי"ת ובקדושת השבת, בגלל שחסר לו א"י. הגם שבא"י צריך גם להתייגע הרבה לזכות להתדבק בהשי"ת, אבל הרבה יותר בנקל לזכות לכך בא"י. וזאת בנוסף שכל מצוה שמקיימים בה, יש לה ערך עליון כפול ומכופל.

בארץ ישראל יכולים לעבוד את ה' בשמחה

כתוב בספה"ק 'אור החכמה' מתלמידי המגיד זי"ע, בפרשת ואתחנן, שהמקום היחיד שיכולים לעבוד את השי"ת בשמחה, הוא בארץ ישראל. והכתוב מוכיח 'תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה ובטוב לבב', האיך אתה חי בארץ ישראל בלי לקיים את מצוות ה' בשמחה, א"כ תלך לחוץ לארץ. והרי שיש

מפיו ועל זאת הוצרך להתחנן שיזכה להתפלל. וכן אמרו בגמ' שבן חו"ל הבא לארץ ישראל הוכפל מעלתו כפלי כפלים. וזה לשון קדשו של החת"ס: 'כי קרקע ארץ ישראל קדושתה עצומה יותר משמים של חוץ לארץ'.

ויש כאן חידוש כפול, שאפילו עבר הירדן שאינו ממש ארץ ישראל, כבר קדושת ארצה גבוה יותר משמים של חו"ל, מצד כמה דינים שיש בו כקדושת ארץ ישראל.

וכך הוא המציאות אע"פ שאין אדם מרגיש, כי יש הרבה מציאויות של אמת שאין אדם מרגישם. הצדיקים שזכו ללב זך הרגישו את האמת, ורבוה"ק כבר למדו אותנו שהאמונה יותר גדולה מהראיה בחוש. ואנו מאמינים שבארץ ישראל נתקיים באופן מופלא ושלם ביותר 'והנה ה' נצב עליו'.

אהבה וגעגועים לארץ ישראל, לבא לראות את אמא

רבינו אלעזר אזכרי זי"ע בעל החרדים חיבר הפיוט הנודע 'ידיד נפש אב הרחמן', נפשו כלה ומתגעגעת אחר השי"ת, לשונות מופלאים של אהבה וחיבה והשתוקקות להשי"ת, וכמו שהוא משבח שירות ותשבחות להשי"ת מרוב אהבתו אליו ית', כך יש בחלק ב' דספר החרדים לשונות כאלה של תשוקה וגעגועים לקדושת ארץ ישראל. ואכן זכה ועלה לאר"י והיה בחכמי צפת ושם מנו"כ.

בתוך דבריו הוא כותב שיהודי צריך לעלות מכל אפסי ארץ לארץ ישראל, כמו בן הנוסע למרחקים לבקר בבית אמו. כי כשם שבחר הקב"ה בבני ישראל, בבחירה שהיא למעלה מטעם ודעת, כמבואר במהר"ל עה"פ 'אתה הוא ה' אשר בחרת באברהם' בבחירה שלמעלה מטעם ודעת, ורק אח"כ 'ומצאת את לבבו נאמן לפניך', הבחירה הראשונה היא למעלה מהטעם, כי אנחנו עם סגולה, כשם שבחר הקב"ה בכנסת ישראל, כך בחר בארץ ישראל, ונתן לכנסת ישראל את ארץ ישראל, ואין לכלל ישראל הגדרת 'גוי אחד' רק 'בארץ'. וכמו שכתוב 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'.

אומתינו אומה רק בתורתה ואף לא בארצה, ולכן אין שותין כוס חמישי ואין ציצית בכנף חמישי

וכמובן שיהודי הוא יהודי גם בחוץ לארץ, 'אין אומתינו אומה אלא בתורתה', והתורה הולכת עם כלל ישראל בכל מקומות מושבותיהם, ואין אנו טועים ח"ו כהשוטים שדברו דברי הבל 'אין אומתינו אומה אלא בארצה', הס מלהזכיר, כי כלל ישראל הוא מציאות בכל מקום בעולם ע"י עסק התורה ושמירת מצותיה. וכמבואר הרבה בדרשות חת"ס שאסור לעשות את ארץ ישראל כתנאי ביהדות. ד' לשונות של גאולה נאמרו עוד לפני 'והבאתי אתכם אל הארץ'. ואנו שותים בליל פסח רק ד' כוסות כנגד והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי, הגם שיש מעלה גדולה בארץ ישראל, אין אנו שותים כוס חמישי, שלא לטעות שאין אנו יהודים רק בא"י ח"ו.

וכ"כ רש"י בפרשת ציצית שגם אם יש לו בגד בעל חמש כנפות אינו מטיל ציצית רק בארבע כנפות ולא בחמישי. כי ד' כנפות כנגד ד' לשונות של גאולה כנ"ל, והחמישי שהוא 'והבאתי אתכם אל הארץ', אין אנו מחשבין אותו בחשבון הציצית, כי זה לנו כמעט אלפיים שנה שרוב בני ישראל אין יושבין על אדמתן ואעפ"כ מקיימים תורה ומצות בכל אתר ואתר.

עם השי"ת. ואפילו מי שבא בשנות ת"ה, באו רק בשביל להתקרב לה', לחיות בתוך אויר חיי נשמה, כלשון רבי יהודה הלוי.

כי המציאות הגשמית היתה נוראה, אי אפשר להאריך כדי שלא לדבר בגנותה ח"ו, אבל היה צריך אמונה שלימה שמתקיים בה מקרא שכתוב 'לא תחסר כל בה', וגם חטה שעורה גפן תאנה ודבש, היו מפרשים על ספירות ומדות עליונות, כי בגשמיות לא ראו אותם כלל.

אבל בימינו אנו בשנת ה' אלפים תשפ"ג, הרי בגשמיות ממש מתקיים הפסוק 'לא תחסר כל בה', כל מה שאדם צריך בגשמיות יש בארץ ישראל באופנים הנוחים ביותר. ולכן צריך להתעורר מאד לבדוק הלב מהי הסיבה שהוא רוצה לעלות לא"י, ולמצוא שהוא רוצה לעלות בשביל הרוחניות ולא בשביל גשמיות.

אם חושב שהוא רוצה שהילדים שלו יתגדלו לתורה ויראת שמים וקרבת ה', המחשבות הללו נכללים במסגרת מחשבות של רוחניות, וכן כשחושב על עצמו, להיות פחות מגושם, ולהתדבק בעבודת ה', התכלית הנצחי, בוודאי שהוא חושב על הסיבה הרוחנית שבה.

אבל יש להזהר מאד שלא להכשל לחשוב על הגשמיות שבארץ ישראל, ולכן ביקש משה רבינו מהמרגלים 'עלו זה בנגב', היינו צד דרום, כלשון הגמ' ב"ב דף כ"ה 'הרוצה להחכים ידרים, להעשיר יצפין', מי שרוצה להחכים יפנה בשעת תפילתו לצד הדרום, כי המנורה בדרום, וממנה נשפע על האדם דביקות להשי"ת ע"י התוה"ק, הרוצה להעשיר, יצדד לצד השלחן העומד בצפון משם נשפע שפע גשמי.

העולה לארץ ישראל וחושב 'עלו זה בצפון', כלומר לתועלת גשמית, אזי לא הארץ ולא העם היושב עליה יאירו לו אור הפנים, ולכן ביקש משה 'עלו זה בנגב' לתועלת התוה"ק והרוחניות. ואז רואה ארץ נפלאה והעם היושב אליה נפלא עד מאד, אם ילך בבחינת צפון ימצא בה חסרונות קשים ח"ו. כי בשביל תועלת גשמיים יש עוד מדינות שיכול לנסוע לשם, הייעוד של האדם בעוה"ז אינו לתועלת גשמית אלא לתועלת רוחנית.

כך משה רבינו מבקש מהמשתוקקים לעלות לארץ ישראל, תכוונו לצד המנורה שבדרום, עלו זה בנגב. ואז 'וראיתם את הארץ מה היא ואת העם היושב אליה', אז תקבלו עיניים טהורות לראות אמיתת הארץ, והעם היושב עליה נשוא עון.

אברהם יצחק ויעקב לא נאמר להם 'ארץ זבת חלב ודבש' שנתדבקו בקדושת א"י לתועלת רוחנית בלבד

כתוב בכת"ס בסוף פ' עקב עה"פ 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם, לתת לכם, כימי השמים על הארץ' ובמדרש דרשו חז"ל 'כימי השמים על הארץ, כמו שבשמים אין קנאה ושנאה, כך על הארץ לא תהא קנאה ושנאה'. וצריך להבין מה ענין קנאה ושנאה לברכת 'למען ירבו'?

וביאר הכתב סופר זי"ע כי בפסוקים מתואר שבחה של ארץ ישראל בתיאורים גשמיים, זבת חלב ודבש, לא תחסר כל בה, אבל האבוה"ק לא עלו לא"י משום סיבות כאלה, כי הקב"ה אמר לו 'לך לך', ולא סיפר לו שהוא הולך לארץ זבת חלב ודבש, אדרבה כתוב באע"ה 'הלוך ונסוע הנגבה' וכאמור לעיל שכל נסיעותיו לצד דרום היה, לתועלת הרוחנית. לא בשביל הייטק

לנו עוד סיבה לעלות לארץ ישראל כדי שנזכה להוסיף שמחה בקיום מצוות ה'.

הג"מ רבי משה פיינשטיין זצוק"ל כותב בתשובה בענין גלות אמריקה, ששם מצוי ענין של דאון ולחצים, משא"כ בא"י יותר מצוי שמחה בעבודת ה'.

גם כשהוא בחו"ל יזכה לשמחת המצוות כשמשתוקק לא"י

הרה"ק רבי פינחס קאריצר זי"ע כותב במדרש פינחס שכל יהודי שבחו"ל שאינו משתוקק לעלות לארץ ישראל, סימן הוא שאינו עובד את השי"ת בשמחה. והרי כי הא בהא תליא, מי שנמצא בארץ ישראל זוכה לעבוד את ה' בשמחה, כדברי ה'אור החכמה', וגם מי שנמצא בחו"ל, אם ישתוקק לארץ ישראל יזכה לשמחת המצוות.

וכבר נתבאר שההשתוקקות והגעגועים אינו ענין רחוק מהמעשה, אלא מחשבה מעשית, אם אתה משתוקק ומתגעגע, לכל הפחות מזמן לזמן תבדוק את המצב אם כבר הגיע הזמן שאפשר לממש את הרצונות ולעלות לארץ ישראל בפועל ממש.

האוכל לחם בארץ ישראל מתעורר לבו ממילא לברך ולאהוב את ה'

כתוב בספה"ק 'סידורו של שבת' שהאוכל לחם של ארץ ישראל, ומקיים 'ואכלת ושבעת' מתבואת ארץ ישראל, האכילה עצמה מעוררת בלבו לקיים 'וברכת את ה' אלקיך', משא"כ האוכל לחם בחוץ לארץ, אף שמצות ברכת המזון היא בכל אתר ואתר, אבל בחו"ל 'צריך לברך', ובא"י מתעורר הלב מאליו לברך את ה'. כמו ש'ואכלת' מביא ממילא את ה'ושבעת', כך מתעורר ממילא בלב 'וברכת', וזה רק ב'הארץ הטובה אשר נתן לך ה' אלקיך'. שע"י האכילה מתבואת א"י יתאווה ממילא להודות לה' ולברך בשמו. ויתהפך לבבו לאהבת ה' ע"י האכילה.

ועי"ש עוד בחלק ב' דרוש ט' שהזכיר דברי הב"ח הנודעים באו"ח סי' רח שהאוכל מפירות ארץ ישראל נשפע בה מקדושת ארץ ישראל העליונה, ועל זאת מבקשים בברכת מעין שלש 'ונאכל מפריה ונשבע מטובה ונברך עליה בקדושה וטהרה'.

'עלו זה בנגב' בכוונה רוחנית ולא לתועלת גשמית

כתוב בתוה"ק פרשת שלח, שאמר משה רבינו למרגלים 'עלו זה בנגב וראיתם את הארץ מה היא ואת העם היושב עליה', וביארו רבוה"ק שיש שני מדרגות באופן עליית האדם לארץ ישראל, כמבואר בגמ' על אכילת קרבן פסח, אחד אכל לשם שמים ועליו נאמר צדיקים ילכו בם, ואחד אכל לשם אכילה גסה ועליו נאמר ופושעים יכשלו בם. הרי שגם בקיום מצוות ה' יש סכנה שלא יהיה בדרך פושעים יכשלו בם. כמו כן בענין ההשתוקקות והגעגועים לעלות לארץ ישראל, הדבר תלוי מאד מאד מהי הסיבה שאתה משתוקק לעלות לא"י, מה הסיבה שמביא אותך לחשוב לחיות בארץ ישראל?

בשלמא בתקופת תלמידי הבעש"ט והגר"א או בתקופת הבת עין, שעלו צדיקים חסידים ואנשי מעשה לארץ ישראל, לא היה ספק קל שבקלים שבאו לארץ ישראל בשביל פינוקים גשמיים, רק באו כדי לנשום אויר קדוש שבארץ ישראל ולחיות בדביקות

שמים, לא תחסר כל בה, חיים בעולם התענוג. גם כשאין לו דג סלמון בליל שבת, פותח קופסת טונה, ומתענג על ה'. יש דברים כאלה בארץ ישראל, בידעי ומכירי קאמינא, ואינם מרגישים כלל שחסר להם משהו, אדרבה הם מרחמים בעין חמלתם על המפוטמים בגשמיות כברבורים, ואין להם טעם באביי ורבא, במגיד ותלמידיו.

כשנכנס לא"י בשביל חלב ודבש, שייך קנאה, כשנתדבק ברוחניותה, הרי הוא חי חיים שמימיים על הארץ

ועפ"ז מבאר הכת"ס דברי המדרש בענין הקנאה, כי מבואר בגמ' מגילה דף ו' שזבולון היה מתרעם על חלק נחלתו, מדוע לא קיבל כמו נפתלי נחלת שדות וכרמים, כי כל זמן שאדם חי בשביל 'צפון' בשביל גשמיות, שייך בו קנאה, אבל כשעולים לארץ ישראל ב'נגב' בשביל להחכים ולהתדבק בהשי"ת, אין שייך שום קנאה כלל, כי כל אחד יכול לזכות לכתרה של תורה, יהיה היכן שיהיה.

וזה שהכתוב מבטיח לנו 'למען ירבו ימיכם' ותוכלו לצאת מהנעליים הקטנים של הילדים של 'דבש וחלב' ו'לא תחסר כל בה', אלא תחיו בארץ ישראל 'כאשר נשבע ה' לאבותיכם', 'כימי השמים על הארץ' - מה בשמים אין קנאה אף בארץ אין קנאה, אע"פ שבשעת כניסתן לא"י כן היה קנאה, כי נכנסו במחשבות של דבש וחלב, אבל כשעולים לא"י בשביל חכמה וקדושה, אין שייך קנאה כלל.

הדברים אמורים הן להיושבים בא"י והן להמתעוררים בהתעוררות והשתוקקות לעלות לא"י, עלינו לבקש מהשי"ת שיתן בליבנו מחשבות אמיתיות, על התכלית הנצחית, לחלוץ משקפי צפון ולהתעטר במשקפי הנגב. ואזי 'וראיתם את הארץ מה היא, ואת העם היושב עליה'.

יתן השי"ת ונזכה להלהיב ולהבעיר לבבינו באש קודש להשתוקק לקדושת ארץ ישראל, אחד הנוול בה ואחד שעלה בה, ואחד המצפה לראותה. וכל זמן שלא זוכים למעשה, לכל הפחות להוסיף לזה רצונות וגעגועים, ועי"ז נזכה לעבוד את השי"ת בשמחה וטוב לבב מרוב כל.

ולא בשביל פנטהאוז מפואר, אלא לחיות חיי קרבת ה'. ולכן לא ישובו אבוה"ק בבית בנוי של אבן רק באהלי עראי, אף שברכם הקב"ה בכל טוב, לא היה זה תכלית כוונתם.

לאחר שיצאנו מטומאת ארץ מצרים היינו במדרגה נמוכה עד שהוצרך הכתוב לדבר מחלב ודבש

וכתב עוד ע"פ דברי הרמב"ן בפ' כי תבא, שהמתנה שנתן הקב"ה 'ארץ זבת חלב ודבש' זה נאמר רק ליוצאי מצרים ולא לאבוה"ק, בכל חומש בראשית לא כתוב לשונות כאלה, כי אברהם יצחק ויעקב ידעו שחלב ודבש יש יותר בארצות אחרות, אבל עולי מצרים שלא היו במדרגות האבוה"ק, כיון שיצאו מטומאת ארץ מצרים, ערות הארץ, אזי לא היה להם השתוקקות לתועלת הרוחנית, לא היו מבינים שפה אחרת אילו היו מדברים מהם מחכמת התורה ואורא דארץ ישראל מחכים, לכן דיבר עמהם הקב"ה לפי ערכם, שיהיה להם זבת חלב ודבש ולא תחסר כל בה.

כשנלך בדרך הישר נזכה לקדושת א"י 'כאשר נשבע לאבותינו' לתועלת נצחית

אבל משה רבינו מזהיר אותנו בפרשת 'והיה אם שמוע תשמעו', אם תלכו בדרך הישר, ותזכו למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה, אשר נשבע ה' לאבותיכם, כלומר שתתנערו ממחשבות על חלב ודבש, ותתעלו להתדבק בקדושה הרוחנית שבארץ ישראל, וזאת ע"י שתקיימו את כל הפרשה, ושננתם לבניך, ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך וגו'. ואזי לא תעלו לא"י בשביל להנות מפריה ולשבוע מטובה אלא כאשר נשבע ה' לאבותיכם אברהם יצחק ויעקב, שהם היו חיים בארץ ישראל 'כימי השמים על הארץ', ימים שמימיים על הארץ הגשמית. טרקלין בתוך הפרוזדור.

העונג והאושר שיש להדבקים בה' בארץ הקודש

והדבר ידוע ומפורסם בכל העולם, שיש בארץ ישראל אלפים ורבעות מאחינו בני ישראל היושבים ועוסקים בתורה הקדושה באופן שהעוה"ז הוא ממש ממש פרוזדור זמני, לא שחסר להם משהו ולא שכואב להם על חסרונות גשמיים, אדרבה ואדרבה הם מאושרים ושמחים ועליזים בהתדבקותם בתורה ויראת